

Obitelj Dugan i glazba

Viktor Boić

Nakon Vatroslava Lisinskoga i Ivana Zajca pojavio se je u našem gradu još jedan glazbeni velikan. Bio je to *Franjo Dugan* (1874—1948). O njemu je već opširno pisao Anđelko Klobučar u svom diplomskom radu, pa ću se ja ukratko osvrnuti na njegov život i djelovanje na polju glazbene umjetnosti, a zatim ću spomenuti i sve članove njegove obitelji, koji su poznati kao glazbenici.

Rodio se je u Krapinčici kraj Zlatara 1874., a već je u ranoj mladosti zavolio glazbu slušajući svoje roditelje kako pjevaju, a rado je slušao i orgulje u crkvi ne sluteći da će i on jednom biti poznat kao umjetnik na orguljama.

Nakon dva razreda gimnazije u Varaždinu našao se u Zagrebu kao pitomac Nadbiskupskog orfanatrofija i đak Gornjogradske gimnazije.

Kao trećeškolca upoznao ga je s kajdama njegov stariji kolega Novoselec, pa je on tada počeo kao samouk svirati na klaviru. Pomogla mu je pri tom Köhlerova škola. Počeo je svirati i na orljamu uz Rinckovu školu.

Kao petoškolac već je svirao na orguljama u Petrovoj crkvi, a kao šestoškolac počeo je učiti klavir i glazbenu teoriju kod organiste Vatroslava Kolandera.

Prešavši u Nadbiskupsko sjemenište on je kao član pjevačkog društva »Vijenac« mnogo vremena posvetio glazbi proučavajući razne skladbe, muzičke časopise i stručne knjige; počeo je učiti i violoncello pa je svirao i u orkestru.

1893. nastao je veliki preokret u njegovu životu. Nakon prve godine teologije, on koji se je čitavo vrijeme bavio i glazbom, najedamput ostavlja teologiju a ne nastavlja s glazbom, nego započinje studij matematike i fizike na Filozofskom fakultetu. U najkraće je vrijeme taj studij završio (1893—1897) i bio namješten kao nastavnik na Gornjogradskoj gimnaziji.

I nadalje *vjeran glazbi, ostao je u vezi s Kolanderom*, a 1905. bio je postavljen za drugog organistu stolne crkve.

Poznat po svojim napisima i skladbama bio je 1906. izabran za člana Ravnateljstva HGZ-a. Dobivši stipendiju od Zemaljske vlade, 1907. polazi u Berlin, gdje je za godinu dana s velikim uspjehom završio Visoku glazbenu školu.

Tamo je bio đak profesora Kahna iz kompozicije, Maxa Brucha iz analize, instrumentacije i dirigiranja, Wolfa iz sviranja partitura, Krebsa iz povijesti i nauke o stilu, Hirschberger-a i Haymanna iz klavira te Beckera iz orgulja.

Budući da je tu visoku školu završio samo za godinu dana, dokaz je da je došao u Berlin već kao zreli glazbenik zahvaljujući svom talentu i marljivosti. Mislim da je primio berlinsku diplomu ne samo kao priznanje za odlično poznavanje svih predmeta koje je tamo slušao nego i za njegovo predznanje s kojim je došao u Berlin pretežno kao samouk.

Usprkos njegovu velikom uspjehu u Berlinu, a nakon kraćeg priznanja u domovini, počinje za njega jedno teško razdoblje.

Nakon Ivana Zajca bio je on 1908. god. imenovan za ravnatelja Glazbene škole HGZ-a u Zagrebu. Htijući da provede neke nastavne reforme nije naišao na podršku Ravnateljstva, stavljen je bio na raspoloženje Zemaljskoj vladi i premješten kao profesor matematike u Osijek. Dobio je zadaću da se tamo pobrine za glazbeni odgoj mladeži i da pokrene osnivanje Glazbene škole.

Kao član Cecilijanskog pokreta on je po vlastitoj želji već slijedeće god. (1910) premješten natrag u Zagreb opet kao profesor matematike na Realnu gimnaziju, a nastavio je i uređivanje časopisa *Sv. Cecilija* što ga je još 1907. započeo.

U to je doba privatno podučavao razne glazbene predmete (teoretske i orgulje) najprije kao drugi, a od 1912. kao prvi organist Stolne crkve.

Značajan je bio za njega doživljaj kad je 1916. bio izveden njegov *Simfonijski andante* na koncertu mladih skladatelja.

Dugan se je potpuno rastao s matematikom tek 1920. kad je bio imenovan ravnateljem Hrvatskog konzervatorija. U toj je školi u zajednici s nastavnicima izradio naučnu osnovu po uzoru na strane glazbene škole.

Osnivanjem Muzičke akademije među ostalima i Dugan je bio imenovan profesorom te ustanove, a posljednje godine službovanja bio je i rektor (1940—1941).

Predavao je teoretske predmete, a dakako i orgulje. Mnogo je pažnje posvećivao svojim đacima, a prigodom svoje sedamdesetgodišnjice izjavio je: u životu sam nastojao pribaviti što više znanja i vještine da ih mogu razdavati drugima.

U jednom pismu svojoj učenici piše: »Učitelj koji voli mladež, naći će svakako metodu i način da se približi uhu i srcu mladeži, a pogotovo ako svestrano svladava predmet koji predaje. Pomoći će mu kod toga iskustvo koje je stekao kad je promatrao rad svojih suučenika i svojih učitelja

(i boljih i lošijih) dok je još sam išao u školu.«
Uvijek se je u školi držao principa »Veselje je nebo pod kojim sve uspijeva osim otrova«.

Tijekom godina Dugan je odgojio mnogo đaka od kojih treba spomenuti: Lucića, Matetića, Matza, Papandopula, Grgoševića i Čedu Dugana, a od njegovih privatnih đaka treba spomenuti Vinka Žganca, Rudolfa Taclika, Franju Dugana iun., i Andru Torkvata Brlića. Kao vrlo plodan skladatelj Dugan je počeo raditi na tom polju još kao srednjoškolac. Bile su manje skladbe, a tek je kao student skladao *Uvertiru*, fantaziju na narodnu temu *Bu, bu teda-negda*, koja je bila izvedena 14. I 1898. S muškim se zborom *Jesu dulcis memoria* javlja 1900.

Skladao je kroz punih 55 godina, a zanimljivo je spomenuti da je najviše skladao kao student matematike. Bile su to skladbe za orgulje (10), zbarske (9), solo pjesme (7), klavirske (3) i jedna orkestralna.

Kao đak i kao student, a kasnije i kao nastavnik matematike, skladao je više nego kasnije kad je ostavio matematiku i posve se posvetio glazbi. Bio je to odnos 69:17.

Mislim da je tome uzrok što je on na Akademiji predavao više teoretskih predmeta uz orgulje, pisao stručna djela, a surađivao je i u Muzičkoj školi Polyhymnia. Bio je dirigent Oratorijskog zbora, a nije svirao orgulje samo u katedrali nego i u Markovoj te Marijinoj crkvi. Kao umjetnik na orguljama sudjelovao je na preko trideset koncerta u Zagrebu, našoj pokrajini i Ljubljani. Osim toga za to je vrijeme napisao 39 članka u raznim časopisima, a održavao je i popularna predavanja.

Još je 1905. pisao o skladateljima u *Glazbenom vjesniku*: za skladanje nije odlučan ukus nego znanje, i nastavlja: nitko neće naučiti matematiku čitajući matematička djela bez računanja i vježbanja, a niti skladati neće nitko moći naučiti ma pročitao sve estetike, sve povijesti glazbe i veliko Ambrosovo djelo, već valja uzeti papir, olovku i gumiju, a pred sebe nekoliko valjanih djela o harmoniji i kontrapunktu te izraditi stotinu zadataća.

Poznat je on i kao dirigent, koji je još na sveučilištu vodio zbor Akadem. pjev. društva. 1900. vodio je pjevačko društvo »Sloga«, 1902. bio je dirigent »Kola«. U Berlinu 1908. dirigirao je na duhovnom koncertu u garnizonskoj crkvi, a iste je godine dirigirao učeničkim orkestrom Glazbene škole HGZ-a; početkom dvadesetih godina on se opet javlja kao dirigent Hrvatskog konzervatorija.

Kao glazbeni pisac pojavio se za studentskih vremena 1895. Pisao je kritike u *Obzoru*, a nešto kasnije (1903—1905) objavljuje svoje recenzije u *Narodnim novinama*. 1904. kratko vrijeme bio je urednik *Glazbenog vjesnika* u kojem je objavio i nekoliko članaka. Između 1922. i 1944. kao profesor Muzičke akademije napisao je više stručnih radova.

Između 1905. i 1943. napisao je niz članaka o orguljama, nekoliko biografija i nekrologa, neke polemike, glazbene priloge *Sv. Cecilije* te mnogo manjih članaka i prikaza.

Za svoje zasluge na polju glazbene umjetnosti Franjo je Dugan bio 1919. izabran za dopisnog člana, a 1921. za pravog člana JAZU na prijedlog akademika Dragutina Domjanića.

Veliko priznanje Duganu bilo je njegovo imenovanje za dopisnog člana Max Reger Instituta u Bonnu 15. X. 1947.

Milan Graf u svom članku *Uz stogodišnjicu rođenja dviju majstora polifonije* (Maxa Regera i Franje Dugana) spominje kako je Dugan za vrijeme svog boravka u Berlinu 1908. upoznao Regera i kako je bio istinski propagator Regerove umjetnosti.

Na poziv udove Elze Reger da prisustvuje predaji diplome 19. III. 1948. Dugan je odgovorio sljedećim riječima: moje imenovanje za člana dopisnika Max Reger Instituta velika je počast ne samo za mene nego i za moju domovinu Hrvatsku. Uvelike sam obradovan i najsrdačnije Vam zahvaljujem. Kolikogod bih se od srca rado odazvao pozivu na svečanost u Bonnu, nažalost moje mi zdravstveno stanje ne dopušta da pođem na put. U duhu bit ću s vama, ali se nadam da ću kojom drugom prilikom prisustvovati Regerovim svečanostima. S najodanijim poštovanjem prof. Franjo Dugan.

Tu drugu priliku nije doživio, jer je već iste godine umro (12. XII. 1948).

Ing. Franjo Dugan rodio se je u Zagrebu 1901. Već je u svojoj ranoj mladosti rado slušao sviranje na klaviru, a i sam je rado pjevao. U petoj je godini već počeo prebirati po klaviru, a već je i prilično poznao note. Svirao je četveroručno na klaviru s ocem koji mu je u tu svrhu priredio pjesme.

U desetoj je godini počeo sistematski učiti klavir kod kuće, a zatim je kroz dvije godine učio privatno kod nastavnice HGZ-a Marije Boić. Radi bolesti napustio je klavir, pa je kod kuće učio elemente nauke o harmoniji. Od 8 do 13 godine on je kao sopran pjevao u dječaćkom zboru prvostolne crkve pod vodstvom dirigenta Hajdukovića.

Čuo je djela autora devetnaestog stoljeća regensburške škole i izvanredne Rheinbergerove skladbe. Tu je Franjo upoznao vrijednost polifonije. Po polifonim djelima 16. stoljeća i pjevanjem rimskog korala stekao je poznavanje starih načina (kako piše F. Dugan sen.).

Muziciranje u kući razvilo je njegov smisao za glazbu, a kasnije i njegovo shvaćanje muzičkog djela.

Osim klasičnih djela (Händel, Bach) slušao je i romantična (Mendelssohn, Schumann, Brahms), a uz njih volio je najviše Griega.

Mnogo su se izvodila i slavenska djela: Smetane, Dvořaka, Novaka, Suka, pa Čajkovskoga, Borodina, Chopina. Od tih je Francek najviše volio Čajkovskoga.

U kući je bilo i više zbornika narodnih pjesama (Kuhač, Kubin itd.) Najviše je volio pjevati slovačke i ukrajinske pjesme, a poznao je dobro i Žgančevu zbirku.

(Nastavak slijedi)